

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1314

מסכת בבא בתרא ל"ג-ל"ט ♦ אהלות י"ח, ה' - י"ח, ט'

בס"ד, כ"ב תמוז תשפ"ד

השבוע בגליון

- ♦ ההבדל בין עז למכונית
- ♦ שני אנשים שרכשו את אותה עליה לתורה
- ♦ ההבדל בין 'אמירה' להגדה'
- ♦ מסירות נפש משתלמת

- ♦ ביקור אצל רופא בשבת
- ♦ אסור להכשיל את הרופא באיסור
- ♦ פקחותו של רבינו סעדיה גאון
- ♦ אדם שהשתמש ברכבו של חברו בטענה שהוא שלו!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

חברותא כבידעם

לומדי הדף היומי מצויים בעיצומה של לימוד מסכת בבא בתרא.

אין ספק, כי הלומדים הקבועים, מתמלאים באושר ובסיפוק, בהביטם לאחור על המסכתות הרבות שהם זכו ללמוד במהלך השנים האחרונות. ברוך ה' יהודים רבים מצטרפים לגליון לומדי הדף היומי, ותופעה מעניינת זו מעלה על נס את העובדה שישנו דבר-מה המדרבן והממריץ יהודים כה רבים להתמיד בלימודם, יום אחר יום, שבוע אחר שבוע, חודש אחר חודש ושנה אחר שנה! אהבת תורה, פשוטו כמשמעו. מכח ההשתוקקות לתורה הקדושה, אצים המוני יהודים מידי יום ביומו אל בית המדרש, והוגים בתורה הקדושה. לקח רב בנושא זה ניתן ללמוד מהמעשה הבא ששמענו מהרב ליפא פלמן שליט"א.

הימים ימי מלחמת העולם הראשונה. העיירה זאגרה-ישן שבליטא, היתה גם היא נתונה בסערת המלחמה. אימי ההפגזות והמלחמה הגיעו גם אליה. תקופה לא קלה עברה על יהודי המחוז שלא ידעו מה ילד יום.

עם רדת הערב החל חושך עבה וסמיך מזדחל בין בתי העיירה, והכל התכנסו לבתיהם מתוך תקווה שיעברו את הלילה בשלום.

דף לג/ב אין חטפי ודידי חטפי

ביקור אצל רופא בשבת

הפוסקים דנים אודות אדם אשר ביום השבת חש מיחושים שונים המעוררים בו מחשבות נוגות לגבי מצב בריאותו, אך אין במצבו משום פיקוח נפש, והוא מבקש להבדק אצל רופא בעצם יום השבת. לעיתים, יכול אותו אדם לגשת בשבת לרופא שומר תורה ומצוות שיאבחנו באופן כללי. אולם, מה יעשה אדם, שבאפשרותו לפנות רק לרופא שאינו שומר תורה ומצוות, אשר בוודאי יבצע פעולות הכרוכות בחילול שבת אך ורק עקב ביקורו של אותו חולה, ואשר אינן חיוניות לצורך הבדיקה, כגון, רישום פרטיו האישיים, הדלקת אור בחדר הקבלה וכדומה?

אסור להכשיל את הרופא באיסור: פוסקים רבים (הגאון רבי משה ירושלימסקי בספרו ברכת משה קונטרס התשובות סי' כ"א, וכן הגאון רד"ד מייזליש זצ"ל בספרו שו"ת בנין דוד סי' מ"ב) סבורים שבמקרה כגון זה, על החולה להימנע מפנייה אל רופא זה, אף על פי שחילול השבת נעשה מרצונו של הרופא בלבד, משום שבכך הוא מכשיל אותו, והחולה עובר על איסור (ויקרא יט/ד) "ולפני עור לא תתן מכשול", לפיו אין לאדם לגרום שחבירו יעבור על איסור, גם אם חבירו חפץ לעבור על האיסור. לדעתם, על החולה לבקש מהרופא להימנע מכל פעולה שיש בה איסור, ואם הרופא לא ייענה לבקשתו, עליו להפסיק לשתף עמו פעולה ולצאת את החדר בנימוס (עיי' שמירת שבת כהלכתה פ"מ סי' ח' ס"ק כ"ז). אולם, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז', ובח"ב סי' ל"ח) חולק על דבריהם, תוך שהוא מסתמך על סוגייתנו, כלהלן.

סוגייתנו מספרת על אדם שחטף גוש כסף מחבירו בטענה שהוא שייך לו. כידוע, "חזקה, כל מה שתחת יד אדם שלו הוא", ולפיכך, מבארת גמרתנו, כי לולא העד שעמד לרשות הנחטף להעיד על מעשה החטיפה, לא היה הנחטף רשאי לתבוע את החוטף בבית הדין להשיב לו את גוש הכסף, ורק עקב העד שהגיע לבית הדין רשאי הנחטף לחייב את המחזיק בחפץ להשבע אודות בעלותו על החפץ.

לכאורה, נשאלת השאלה, כיצד רשאי הנחטף לדרוש מן החוטף להשבע, הרי הוא והעד שעימו יודעים שהחוטף הוא גזלן ועבריין שעלול להשבע לשקר [בשונה מכל דין תורה, שבו משיביעים אדם שלא עשה מעשה גזילה שיש לתלות שיתחרט רגע לפני השבועה ולא ישבע לשקר (דברי חיים ח"ב חו"מ סי' ח)], ועליהם להימנע מן הדרישה לחייבו בשבועה, כדי שלא להכשילו בעבירה חמורה זו. אין זאת, אומר הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל, אלא משום שהנחטף אינו חייב לוותר על תביעתו הצודקת בגין רשעת החוטף, אשר גם יכול להימנע מן השבועה. שכן, איסור התורה "ולפני עור" מצונו, **שלא להגיש איסור** לפני הזולת. אולם, אדם רשאי להלך בתומו, באופן שאינו מחייב את השני לעבור

לעילוי נשמת

מרת **סוסיא אניטה וולף** ע"ה ב"ר טודרוס ז"ל

נלב"ע כ"ב תמוז תשע"ה **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **יוסף** ז"ל ב"ר שמואל זיינביל **פרושינובסקי** זצ"ל

נלב"ע כ"ג תמוז תשע"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י אחיו יידינו ר' **שמחה רשף** ה"ו ומשפ' שיחיו - גבעתיים

על איסור, ואם הלה מרצונו עובר על איסור, אין הדבר נחשב כהכשלתו בכך. מעתה, מאחר שמחובתו של הרופא לטפל בחולים הפונים אליו, רשאי החולה לעמוד על זכותו להבדק אצל הרופא ביום השבת, ואין עליו לחשוש מפני האיסורים הצדדיים שעליהם יעבור הרופא. להלכה, כתב הגרש"ז, "והדבר צריך הכרע".

דף לה/א שו"א דדייני

פקחותו של רבינו סעדיה גאון

בסוגייתנו מבואר, כי כאשר אירע שאדם נתן שני שטרות זהים לשני אנשים, כגון שנתן לכל אחד מהם שטר מתנה על שדהו, אזי על בית הדין להכריע כפי הבנתו, כגון, מי מהם היה מקורב יותר מחבירו אל נותן השטר וכדומה, וכך לשער את כוונתו האמיתית של נותן השטר.

בהקשר לכך מעניין להביא את המעשה הבא: לפני שנים רבות חי בבבל יהודי עשיר, אשר נהג לנדוד לארצות רחוקות לצורכי מסחרו ואליו נלווה בקביעות משרתו הנאמן והמסור. ויהי היום, בעת שהותו בארץ רחוקה הגביר חש לפתע ברע ובטרם פרחה נשמתו הספיק להפקיד שטר בידי משרתו ובו כתב: "כל נכסי למשרתי המוכשר, אלא אם יתבע בני ירושה, ינתן לבן כמה שירצה המשרת".

בנו יקירו של העשיר הבין, כי אביו התכוון בוודאי שכספו הרב יועבר אליו, אך לא היה בידיו או בידי מי ממקורביו הרבים לפעול מאומה נגד השטר שהחזיק בידי המשרת.

כאשר הגיע הדיון אל בית דינו של רבינו סעדיה גאון, הציץ רבי סעדיה בשטר ופנה אל המשרת: "כיצד הנך מבקש לנהוג בממונו של העשיר". "לעצמי אני לוקח את כל הסכום ולבנו היקר של האדון אני נותן באצילותי אלף דינרים". "יפה", השיב רבי סעדיה, "טול לעצמך אלף דינרים ואת כל הירושה תן לבן אדונך". המשרת כמעט התעלף כאשר המשיך רבי סעדיה "הרי כך נאמר מפורשות בצוואה: 'ינתן לבן - כמה שירצה המשרת' - את אותו סכום שהמשרת רוצה לעצמו, כך יטול הבן..." ("אוצר חיים" ח"ב עמ' ק"ב).

דף לו/א הנהו עיזי דאכלו חושלא

אדם שהשתמש ברכבו של חבירו בטענה שהוא שלו!

שאלה הלכתית מעניינת נידונה בפני רבני זמננו. ראובן החל להשתמש במכונית שהיתה ידועה כשייכת לשמעון, וכאשר שמעון דרש ממנו כי יחדל ממעשיו, טען ראובן: **קניתי את הרכב ממך!** מאחר שבאותה עת פרצה שביתה במשרדי אגף הרישוי במשרד התחבורה, לא היתה אפשרות לברר את נכונות הדברים. שמעון תבע את ראובן לדין וטען כי על ראובן להוכיח את דבריו, אך ראובן ביקש לדחות את התביעה על הסף, ולפוטרו מהוכחת בעלותו על הרכב בטענה המקובלת בכל תביעת מטלטלין, "חזקה מה שתחת יד אדם שלו הוא" (שולחן ערוך חו"מ סי' קל"ג סעי' א'). לכאורה, בעיה זו תלויה בין שני הטעמים הכתובים בפירושו של הרשב"ם בבואו לבאר את גמרתנו. **כידוע**, אדם הטוען לבעלות על נכסי דלא נידי, הידועים כנכסים שבבעלות אחרים, עליו להוכיח את טענתו בהמצאת שטר מכירה או ראיות אחרות, ואם אינו עושה כן עליו לסלק את ידיו מן הנכס. שונה הוא הדין במטלטלין, בהם נקבע כי "חזקה מה שתחת יד אדם שלו הוא". כלומר, אין המחזיק בחפץ צריך להוכיח שהוא רכש אותו, מאחר שהמצאותו של החפץ ברשותו ובחזקתו היא ההוכחה לבעלותו עליו. זאת, משום שאין לחשוד במחזיק בחפץ זה כי הוא בא לידי לאחר שנכנס לתוך בית חבירו וגנב אותו ממנו, אלא כנראה שהוא רכש את החפץ כדת וכדין.

אולם, בסוגייתנו מבואר, שאדם שהחזיק ברשותו עיזים שהיו שייכות לחבירו והלה תבען ממנו, אינו יכול להסתתר מאחורי חזקת "מה שתחת יד אדם שלו הוא", אלא עליו להוכיח את רכישתן מחבירו. את ההבדל בין עיזים למטלטלין אחרים מבאר הרשב"ם (ד"ה הגודרות) בשני טעמים: **א**. עיזים הולכות בעצמן, לעומת מטלטלין שהם ניחים. **ב**. אדם אינו מאכסן את עיזיו בביתו, לעומת שאר מטלטלין הנשמרים בבית.

ההסבר בשני טעמים אלו הוא, שחזקה "מה שתחת יד אדם שלו הוא" מתבססת על ההנחה, שאין לחשוד בגניבה את המחזיק בחפץ, כי גניבת חפץ מבית הזולת דורשת חוצפה ותעוזה, אשר אינן נחלתו של אדם מן השורה, ולפיכך, יש יסוד סביר להניח שהוא אכן רכש את החפץ מחבירו, ולא חלילה גנב אותו. לעומת זאת, לגניבת עיזים ייתכנו שתי אפשרויות שונות שאינן מצריכות חדירה לרשות הזולת. **א**. שהעיזים נכנסו לרשותו מעצמן. **ב**. שהעיזים היו ברחוב ומשם הוא נטל אותן. אפשרויות אלו מערערות את ההנחה שהעיזים נרכשו על ידו.

ההבדל בין עז למכוננית: מעתה, טוען הגר"י גרוסמן בספרו נצח ישראל (סי' מ"א) כאשר נדון בגורל המכוננית, נמצא, כי לפי טעמו הראשון של הרשב"ם, מכוננית אינה דומה לעז, שהרי היא חפץ דומם לעומת העז הקופצנית. אולם, לפי טעמו השני של הרשב"ם, דינה של המכוננית זהה לזה של העז, שהרי שתיהן מונחות מחוץ לבית בעליהן.

אור קלוש הבליו מחלון אחד הבתים הנמוכים שבקצה העיירה. בבית פנימה ישב ליד השולחן רב ואב"ד העיר זאגר-ישן, הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, ולמד גמרא עם בנו יקירו, שמואל. השניים ניתקו את עצמם מהאירועים הסובבים אותם, ובעוד שאר בני העיר ישבו בבתיהם וכססו את ציפורניהם בחשש, למדו האב והבן את תורת ה'. אהבת התורה שיקדה באב הדגול ובבנו היקר לא ידעה גבולות.

זכות גדולה נפלה בחלקו של שמואל הילד. אביו רבי בן ציון, נמנה על תלמידי החכמים הנודעים בזורו. הוא היה מתלמידי המובהקים של הגאון רבי חיים מברסק זצ"ל, וידידו הטוב של הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל.

השעות נקפו עברו להן, ולפתע, בעיצומה של סוגייה מעניינת, כבה הנר הקטן שהאיר את דפי הגמרא. אש התורה בערה בו בשמואל הקטן. "אנחנו נמשיך ללמוד ויהי מה", חלפה בקרבו המחשבה. לא חלפו רגעים מספר ורעיון שובבי צץ בראשו.

קיר משותף חצץ בין בני משפחת פלמן לבין משפחה נוספת שהתגוררה בסמיכות להם. בסמוך לאותו קיר היה מוצב ארון בגדים גדול ויציב. מעל הארון היה קבוע אשנב זכוכית קטן, ודרכו אפשר היה להבחין כי בבית השכנים דולקת עששית קטנה.

וממחשבה למעשה, שמואל הקטן אץ להביא כסא, העמידו ליד הארון והוא ואביו נעמדו יחד על הכסא. או אז הניף רבי בן ציון את בנו שמואל אל-על, ובכוחות משותפים הצליח הילד לטפס מעל הארון. כעת נוכל לשוב וללמוד שח הילד בסיפוק.

עולים על רכבת הלימוד

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא. משנה והלכה מדי יום ביומו. בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה': לומדים כמה דקות חוכים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד עכשיו! *3029

חודש ראשון התנסות חינם

אביו הגיש לו את כרך הגמרא שבו למדו, וכך שכב שמואל הקטן למעלה, מעל הארון, והחזיק בידיו הקטנות את הגמרא שמילותיה נראו בקושי לאור קרני האור הקלושות שבקעו מהעששת של השכנים.

למטה, שב הרב בן ציון אל מקומו ליד השולחן, והשניים שבו אל לימודם ביתר שאת וביתר עוז. קולו הדקיק של הילד הקטן ניסר בעלטה, הוא קרא את הגמרא ואביו הדגול הפנה את קולו למעלה, אל ילדו ששכב על הארון, והסביר לו את דברי הגמרא.

אין עוד אומה בעולם שיכולה להוציא מקרבה בנים כה מסורים למורשתה ולתורתה. בתוך המלחמה והפחדים, בחושך, כאשר כל הסיבות והתירועים שבעולם נתונים בכף ירך, כדי להסביר ולנמק מדוע כעת אי אפשר ללמוד, פשוט לא שייר. ישובים להם שני יהודים, אב דגול, רב עיר ואב בית דין, וילדו הקטן, והוגים בתורת ה'. היש לנו אהבת תורה גדולה מזו?

לא לחינם זכה רבי בן ציון בן שכה חשק בתורה. דוגמא אישית. כך אומרים אישי החינוך כולם, היא החינוך הטוב ביותר.

עם סיום המלחמה השתלטו הקומוניסטים על ליטא, ומאבקם הראשון הופנה כנגד הרבנים מנהיגי העדה. בעקבות זאת, נאלץ הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל להסתתר בביודעם שבביתו מאימת הצוררים.

מה יעשה רב יהודי שנאלץ לשכב בביודעם? ובכן, מידי יום, היה מגיע הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל לביתו של רבי בן ציון, מטפס גם הוא אל הביודעם, והיו השניים רכונים בגומחה ועוסקים בתורה הקדושה!!!

בבואנו לפסוק את דינה של המכונה, עלינו להכריע, איפוא, אם הרשב"ם התכוון לכרוך שני חששות אלו זה בזה ולומר, כי רק במקרה כמו של עיזים, כאשר שני החששות אפשריים, אזי הם מבטלים את חזקת "מה שתחת יד אדם שלו הוא", ועל המחזיק בחפץ להוכיח את צדקתו, או שמא, די באחד מחששות אלו כדי לערער חזקה זו. מדברי בעלי התוספות (גיטין כ/ב ד"ה ת"ש) הוכיח הגר"י גרוסמן, כי די בחשש אחד כדי לערער חזקה זו, ולפיכך על המחזיק במכונה להוכיח את בעלותו עליה.

אלא, שנגד סברה זו ערער הגר"י סילמן שליט"א בספרו דרכי חושן (ח"א עמ' קצ"ז). לדבריו, הכניסה לתוך כלי רכב והנהיגה בו, כמוה ככניסה לרשות הזולת, ואין לחשוד באדם מן השורה שיעשה כן, וממילא אין על שמעון להוכיח את טענתו [עיי"ש מה שהעיר לגבי רישום באגף הרישוי במשרד התחבורה] [בבית מדרשנו העירו כי יש לדון בנושא זה, מאחר שמפשטות דברי הפוסקים מוכח, כי סוגייתנו עוסקת בבעלי חיים בלבד, שעל הגנב לכוון אותם בזריזות למקום מסויים והגניבה אינה מורגשת, ולא במטלטלין אחר מכל סוג שהוא].

דף לז/א זה קנה אילנות וחצי קרקע, וזה קנה חצי קרקע

שני אנשים שרכשו את אותה עליה לתורה

בחג שמחת תורה בשנת תרמ"ג, כבכל שנה, נערכה באחת מקהילות ישראל מכירה רבתי של ה"חזקה" על העליות החשובות לתורה במשך שבתות השנה. באותה שנה, רכש ראובן חזקה על כל העליות "לפני אחרון" - שהן בדרך כלל "שישי", ושמעון רכש חזקה על כל עליות "חזק" של סיומי חמשת החומשים - "שביעי". אולם, ככל שחלף הזמן והתקרבר ר"ח אדר ב' שחל באותה שנה בשבת קודש, גילו הגבאים, כי הם ניצבים בפני בעיה חמורה ביותר, שאילצה אותם לפנות אל פוסק הדור הגאון מדווינסק בעל האור שמח זצ"ל (פי"ג מהל' תפילה).

בשבת כזו מוציאים שלשה ספרי תורה. בראשון קוראים ששה קרואים את פרשת השבוע, פרשת פקודי, בשני קוראים מעניינו של ראש חודש. ובשלישי - פרשת שקלים. יוצא, איפוא, כי בשבת זו, עליית "לפני אחרון", היינו "שישי", ועליית "חזק", המסיימת את הקריאה בחומש שמות, אותה עליה היא, והגבאים לא ידעו למי עליהם לקרוא לתורה.

בתחילת דבריו, בקש בעל האור שמח לקבוע, כי הזכות לעלות לתורה בשבת זו, שמורה לזה אשר רכש את חזקתו לפני חבריו, מאחר שרכישתו הקדימה ו"השתלטה" גם על עליה זו. אולם, לאחר שהתברר, כי אנשים אלו מחזיקים בחזקותיהם שנים רבות, ומטרת המכירה המחודשת בכל שנה נועדה להמשיך את החזקה שהיתה ברשותם מימים ימימה, נדרש הגאון לרדת לשורש העניין ולהכריע כדת מה לעשות. בגאונותו האופיינית, מצא הגאון מדווינסק פתרון וראיה לבעיה זו מסוגייתנו, כלהלן.

סוגייתנו עוסקת בדינה של קרקע אשר בעליה מכר אותה לראובן ובאותו מועד מכר הבעלים את האילנות הגדלים בה לשמעון. לכאורה, מאחר שהאילנות בלבד נמכרו לשמעון, אין לו כל חלק בקרקע וכאשר ייבשו אילנותיו, עליו להסתלק מן הקרקע. אולם, רב פפא סובר, כי יש להניח, שבעל הקרקע שמכר את האילנות לשמעון לא התכוון לקפחו, וודאי מכר לו את הקרקע הנדרשת לגידול האילנות, משום שבכוונתו היה ליצור מכירה אשר לשני השותפים בה יהיה רכוש בר קיימא, זאת, למרות שעל ידי כך לא יקבל רוכש הקרקע את כל הקרקע.

מעתה, אומר בעל האור שמח, גם במקרה זה של העליות לתורה, שומה עלינו למצוא דרך לקיים את שתי המכירות, ולא להשאיר את האחד מהם בלא כלום, שכן, ברור הוא, שכאשר נמכרו העליות, לא התכוונו הגבאים ליצור מצב, אשר בו אחד מהם לא יעלה כלל לתורה. לפיכך, ראובן שרכש את העליות "לפני אחרון", הלא המה עליות "שישי", יעלה בשבת זו ל"חמישי" ואמנם, הוא לא יהיה "לפני אחרון" שבכלל העליות, אך יהא "לפני אחרון" מהעולים לספר התורה הראשון, וכך יתאפשר לשמעון לעלות ל"חזק" ולא יצטרך לאבד את מקחו.

דף לט/ב מחאה בפני שנים ואין צריך לומר כתובו

ההבדל בין 'אמירה' ל'הגדה'

בסוגייתנו מבואר, ששני אנשים אשר חברם מחה בפניהם על כי פלוני מחזיק בנכס שבבעלותו, רשאים להעלות את הדברים עלי כתב, לאשר בחתימת ידיהם את הכתוב ולמסור כתב זה לידי המוחה. מעתה, כתב זה מהווה עדות של אותם שני אנשים אודות מחאתו כדת וכדין של פלוני בפניהם.

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

... ובדאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
 מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל
 הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

לעילוי נשמת

מרת **שרה חיה שמלצר** ע"ה ב"ר חיים ז"ל

נלב" ע"כ"א בתמוז תש"ע **תנצב"ה**

הנצחה ע"י ידידינו משפחת **שטמברגר** שיחיו

נר ה' נשמת אדם

הדף היומי

בבא בתרא ל"ג-ל"ט

כ"ב-כ"ח תמוז

אלא, שבעלי התוספות בסוגייטנו (ד"ה מחאה בפני שנים) מקשים על כך, שהרי זו "עדות שבכתב" שאין לה תוקף, כדרשת חז"ל מן הפסוק (דברים יז/ו) "על פי שנים עדים" - "מפיהם ולא מפי כתבם", היינו: אין בית הדין מקבל עדות כתובה, כי אם עדות הנאמרת בפה. לאחר משא ומתן בנושא זה מביאים בעלי התוספות את דברי ר"י ששמע מרבינו תם, שאין הפסוק ממעט אלא אלם שאינו יכול להעיד בפיו. אולם, הראוי להגדה בפיו, אף כשהוא כותב את עדותו, כשרה היא. חידוש עצום זה של רבינו תם מדובר מאוד בין הראשונים והאחרונים, ורבות פלפלו בו.

לדעת בעל אמרי בינה (הלי עדות סי' מ"ח), מבוסס חידושו הגדול של רבינו תם על דברי בעלי התוספות (גיטין עא/א ד"ה והא יכול) המבארים, כי יש להבחין בין 'אמירה' להגדה'. 'אמירה' היא בפה, ועניינה - פעולת הדיבור. לעומתה, 'הגדה' היא העברת מידע לאחרים, ופעולה זו יכולה להעשות בכל צורה שהיא, בדיבור בכתובה וכדומה [לפיקך, הם מבארים, דרשו חז"ל "מפיהם ולא מפי כתבם" מן הפסוק (שם) "על פי" העוסק בדיבור, ולא מן הפסוק (ויקרא ה/א) "אם לא יגיד", אשר אינו מגביל את העדות לפה בלבד].

והנה, למרבה הפלא, לאחר שהתורה קובעת "מפיהם ולא מפי כתבם", היא מתייחסת לעדות כאל 'הגדה', באומרה (ויקרא ה/א): "אם לא יגיד ונשא עונו". לכאורה, מן הראוי היה לכתוב "אם לא יאמר", שהרי אחר שדרשו חז"ל שעדות נאמרת בפה בלבד, העדות צריכה להאמר, ולא להמסר על ידי העד? אין זאת, מבאר הגר"מ אויערבך זצ"ל בעל אמרי בינה, אלא שבכך התורה ביקשה בכך להדגיש, כי אין העד חייב להעיד ב'אמירה' בלבד, ורק אלם אשר אינו מסוגל להעיד בפיו התמעט מן הפסוק "על פי" - "מפיהם ולא מפי כתבם".

להלכה, לא נפסק כרבינו תם (שולחן ערוך ורמ"א חו"מ סי' כ"ח סעי' י"א). אולם הב"ח, הסמ"ע והבאר הגולה העירו על כך, כי לגבי תלמיד חכם, כדאי הוא רבינו תם לסמוך עליו שישלח עדותו בכתב, כדי שלא יתבטל מלימודו.

דף לד/ב וכל דאלים גבר

מסירות נפש משתלמת

בסוגייטנו מבואר, כי כאשר שני אנשים מתעצמים ביניהם אודות בעלות על ספינה ולכל אחד מהם ראיות שוות לאלו של זולתו, אזי "כל דאלים גבר". ומבאר הרא"ש בסוגייטנו: "מי שהדין עמו ימסור נפשו להעמיד שלו בידו".

הגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל מבאר יפה לפי גמרתנו את הנושא הבא.

הכתוב (דברים לד/ב) מספיד את משה רבינו ע"ה ואומר: "ולכל היד החזקה... אשר עשה משה". מסביר רש"י, כי כוונת התורה היא לשבח את משה רבינו, "שקיבל את התורה בלוחות, בידיו".

מהו בדיוק השבח לכך שמשה קיבל את הלוחות בידיו? מבאר זאת המהר"ל (גור אריה שם) על פי דברי הירושלמי (תענית פ"ד ה"ה) האומר, כי כאשר חטאו ישראל בעגל, היה משה רבינו אחוז טפחיים מהלוחות, והקב"ה גם הוא אחז טפחיים מהלוחות, וטפחיים נותרו באמצע. כיון שחטאו ישראל "ביקש הקב"ה לחוטפן מידו של משה וגברה ידו של משה וחטפן ממנו". לפיכך, אומר המהר"ל, משבחת התורה את משה רבינו על "היד החזקה", שהתאמץ בהחזקת הלוחות.

הגר"נ גשטטנר זצ"ל מטעים את הדברים, כי התורה הקדושה אינה ניתנת לחלוקה, כנאמר (תהילים יט/ח) "תורת ה' תמימה משיבת נפש". היינו, תורתנו משיבת נפש אך ורק כאשר היא תמימה ושלמה. לפיכך, לא היתה אפשרות שהלוחות ייחצו כביכול בין הקב"ה למשה, אלא אחת דינם, להישאר בידי אחד מהם בלבד.

על כך משבחת התורה את משה רבינו, שבזכות מסירות נפשו להתאמץ וליטול את הלוחות זכינו בתורת משה (להורות נתן עה"ת ח"ה עמ' ר"ב).

יהודי שזוכה לרכוש אהבה לתורה, ומשכיל להבין את האושר הנצחי שמנחילה התורה ללומדיה, זוכה גם לקבוע עיתים לתורה מידי יום ביומו, שהרי מיהו שיהיה להפסיד אושר עילאי כה רב. נישא עינינו לנותן התורה, שיתן בליבנו אהבת תורה ויראת שמים, ונזכה להוסיף ולהגביר חיילים לתורה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

פרק חזקת הבתים

אין מחזיקין בנכסי קטן

"העולם" אומר, כי כאשר מגיע נער יהודי לגיל בר מצווה והיצר הטוב מבקש למשוך אותו להלך בדרכים טובות, תובע היצר הרע להמשיך להחזיק בנער בטענת "חזקה", שהרי כבר י"ג שנה מוחזק הוא אצל הנער. אך היצר הטוב משיב לו: "הלכה ידועה היא, שאין מחזיקין בנכסי קטן"...

מאירים
את מסכת בבא בתרא

הגמרא המיושמת המוכחת את הש"ס על לומדיה
לראשונה: ט"א שוקן פסקין קוץ דחקן לבידן

הוצאת מאורות
מסכת משפחה

להשיג בהגיונות הספרים
מוקד ישיר לנמרות "דף היומי": 02-804-3333

לעילוי נשמת
מרת **חנה שרה גלדצהלר** ע"ה
ב"ר נפתלי שמואל ז"ל נלב"ע כ"ג בתמוז תשכ"ז
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו
ר' **לוסיאן גלדצהלר** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **צהלה (לואיז) בת גורג'יה** ז"ל
נפטרה ביום כ"ב אייר תשע"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו **אפרים מועלם** שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **דאבריש וידבסקי** ע"ה
ב"ר אברהם וסרצוג ז"ל נלב"ע כ"ג בתמוז תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **שלמה זבולון בן דוד** ז"ל ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל
נלב"ע כ"ב בתמוז תשנ"ו **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו - ירושלים